
Трибуна молодого науковця

УДК 343.4

DOI <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2022-3.10>

С. С. Дерев'янку, студент 1 курсу магістратури факультету прокуратури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

С. М. Мустафаєва, студентка 1 курсу магістратури факультету прокуратури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЕКОЦИД: СКЛАД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ВКЛЮЧЕННЯ ДО ЮРИСДИКЦІЇ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ПОВНОМАСШТАБНИМ ВІЙСЬКОВИМ ВТОРГНЕННЯМ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ НА ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ

Стаття присвячена актуальній та важливій тематиці екоциду як кримінального правопорушення. Основна увага у науковій роботі зосереджена на аналізі складу досліджуваного кримінального правопорушення та перспективах включення його до юрисдикції Міжнародного кримінального суду у зв'язку із війною Російської Федерації проти України.

Автори звертають увагу на те, що екологічна безпека є важливим складником національної безпеки, яка піддається значному впливу негативних факторів, які виникли в результаті повномасштабного військового вторгнення на територію України. При цьому у науковій праці вказано, що у процесі військової агресії почастишали випадки вчинення такого кримінального правопорушення як екоцид.

У науковій статті сформульовано авторське визначення екоциду, під яким автори пропонують розуміти умисне протиправне діяння, спрямоване на знищення природних ресурсів та комплексів, руйнування екосистем, забруднення навколишнього природного середовища, що має довготривалі та несприятливі для природи та людини наслідки.

Серед іншого автори виокремлюють військовий екоцид як особливий вид екоциду, що характеризується часом та обстановкою вчинення правопорушення. Саме ці характеристики дозволяють говорити про те, що він є більш суспільно небезпечним, зважаючи, що за допомогою ураження природних об'єктів сторона конфлікту намагається в загальному ослабити ворога, що яскраво прослідковується в діях держави-агресора РФ.

У статті вказано, що ст. 441 КК України небезпідставно розміщена в розділі XX Особливої частини Кримінального кодексу, автори не погоджуються із позиціями щодо можливості її перенесення до розділу VIII Особливої частини КК, який має назву «Кримінальні правопорушення проти довілля» через особливий характер даного кримінального правопорушення.

У науковій праці вказано, що законодавство України не містить дефініції поняття «екологічна катастрофа», а тому автори пропонують доповнити ст. 441 КК України приміткою, яка б розкривала сутність цього поняття, при цьому, пропонують відповідне визначення.

В подальшому авторами детально проаналізовано інші елементи складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 441 КК України, надано власні пропозиції щодо тлумачення проблемних аспектів кваліфікації цього діяння.

Наукова робота містить обґрунтовані позиції щодо необхідності включення екоциду до юрисдикції Міжнародного кримінального суду у зв'язку із повномасштабним військовим вторгненням Російської Федерації на територію України. Дана можливість, з позиції авторів, допоможе притягнути винних за відповідне кримінальне правопорушення до відповідальності, що є досить складним та довготривалим процесом в умовах ще не завершених активних бойових дій та постійних ракетних обстрілів.

Ключові слова: екоцид, військовий екоцид, військовий стан, навколишнє природне середовище, екологічна безпека, екологічна катастрофа.

S. S. Derevianko, S. M. Mustafaieva. Ecocide: composition and prospects of its inclusion into the jurisdiction of the International criminal court in connection with the full-scale military invasion of the Russian Federation on the territory of Ukraine

The article is devoted to the topical and important theme of ecocide as a criminal offense. The main focus of the scientific work is on the analysis of the composition of the investigated criminal offense and the prospects of its inclusion in the jurisdiction of the International Criminal Court in connection with the war of the Russian Federation against Ukraine.

© С. С. Дерев'янку, С. М. Мустафаєва, 2022

The authors draw attention to the fact that environmental security is an important component of national security, which is significantly affected by negative factors that arose as a result of a full-scale military invasion of the territory of Ukraine. At the same time, it is indicated in the scientific work that in the process of military aggression, the cases of committing such a criminal offense as ecocide became more frequent.

The author's definition of ecocide is formulated in the scientific article, under which the authors propose to understand a deliberate illegal act aimed at the destruction of natural resources and complexes, destruction of ecosystems, pollution of the natural environment, which has long-term and unfavorable consequences for nature and people.

Among other things, the authors single out military ecocide as a special type of ecocide, characterized by the time and circumstances of the offense. It is these characteristics that allow us to say that it is more socially dangerous, considering that with the help of damage to natural objects, the side of the conflict tries to weaken the enemy in general, which is clearly visible in the actions of the aggressor state – the Russian Federation.

The article states that Art. 441 of the Criminal Code of Ukraine is rightfully placed in Chapter XX of the Special Part of the Criminal Code, the authors do not agree with the positions regarding the possibility of its transfer to Chapter VIII of the Special Part of the Criminal Code, which is entitled "Criminal offenses against the environment" due to the special nature of this criminal offense.

In the scientific work it is indicated that the legislation of Ukraine does not contain a definition of the term "ecological disaster", and therefore the authors propose to supplement Art. 441 of the Criminal Code of Ukraine with a note that would reveal the essence of this concept, while offering a corresponding definition.

In the future, the authors analyzed in detail other elements of the composition of the criminal offense provided for by Art. 441 of the Criminal Code of Ukraine, their own suggestions regarding the interpretation of problematic aspects of the qualification of this act have been provided.

The scientific work contains well-founded positions on the need to include ecocide in the jurisdiction of the International Criminal Court in connection with the full-scale military invasion of the Russian Federation on the territory of Ukraine. This opportunity, from the authors' point of view, will help bring those responsible for the corresponding criminal offense to justice, which is a rather difficult and long-term process in the conditions of active hostilities and constant missile attacks.

Key words: ecocide, military ecocide, martial law, natural environment, ecological safety, ecological disaster.

Постановка проблеми. З початком повномасштабного військового вторгнення держави-агресора на територію України особливо загострилися питання захисту довкілля та охорони правопорядку. Через агресію РФ страждає не тільки цивільне населення та об'єкти інфраструктури, а й навколишнє природне середовище, яке повсякчас піддається негативному впливу через злочинні дії держави-терориста. На сьогодні неабиякої актуальності набуває питання притягнення винних до відповідальності за кримінальні правопорушення, що посягають на екологічну безпеку, чільне місце серед них займає екоцид, випадки якого активно почали фіксуватися з початком військового вторгнення. Постає питання щодо особливостей правової регламентації відповідальності за це кримінальне правопорушення як на міжнародному, так і на національному рівнях, зважаючи на складність конструкції складу правопорушення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню екоциду як в царині екологічного, так і кримінального права присвячена значна частина праць таких вітчизняних науковців, як: А. Д. Глушко, А. А. Задніпрянець, А. Б. Зазека, В. К. Рибачек, Т. Садова, Я. В. Сиротенко, В.О. Уколова, Є.О. Уколова, О. М. Шуміло та ін. В свою чергу відсутня доктринальна база щодо питання екоциду в аспекті агресії РФ в Україні, а тому розвідки цього аспекту видаються необхідними для можливого удосконалення відповідних суспільних відносин в процесі Європейської інтеграції України.

Мета статті. Метою наукової статті є повний та всебічний аналіз екоциду як кримінального правопорушення, що посягає на екологічну безпеку людства, в умовах повномасштабного військового вторгнення Російської Федерації на територію України, що супроводжується значним негативним впливом на навколишнє природне середовище.

Виклад основного матеріалу. Протягом всієї історії української державності питання екологічної безпеки ніколи не втрачало своєї актуальності, особливо після жакливих наслідків катастрофи на Чорнобильській атомній електростанції. Відповідно до ст. 16 Конституції України забезпечення екологічної безпеки і дотримання екологічної рівноваги на території України є обов'язком держави [1]. Екологічна безпека в свою чергу є складником національної безпеки та має підпадати під особливу охорону в умовах військових дій на території України.

Серед кримінальних правопорушень проти безпеки людства чільне місце займає екоцид, який визнається караним діянням і на рівні міжнародного права, зважаючи на його характер та небезпечність для навколишнього природного середовища. Сам термін екоцид вже вказує на сутність цього правового явища, адже букво сполука «цид» з латині означає знищення чого-небудь.

У 1950-х роках американський біолог Артур У. Галстон входив до групи вчених, яка розробляла Agent Orange – хімічну суміш, що викликає онкологічні захворювання і генетичні мутації. З часом її почали використовувати американські військові як розпилювач на війні на території Південного В'єтнаму, і тільки у 1970 році на Конференції з питань війни і національної відповідальності вищезгаданий фахівець ввів у обіг термін «екоцид», що найменував знищення джунглів В'єтнаму, а вже у 1972 році шведський прем'єр-міністр

Улоф Пальме у своїй промові на Конференції ООН із навколишнього середовища людини, розглядаючи питання величезних руйнувань, спричинених бомбардуваннями, широкомасштабним використанням бульдозерів та гербіцидів, фактично закріпив термін «екоцид», вимагаючи термінової міжнародної уваги до зазначених проблем [2, с. 354]. З цього моменту проблематика екоциду почала займати чільне місце серед нагальних питань міжнародного співробітництва у сфері захисту навколишнього природного середовища.

Офіційно на міжнародно-правовому рівні вперше його було закріплено у 1991 р. у ст. 26 Кодексу злочинів проти миру і безпеки людства, де наголошувалось, що «людина, яка умисно заподіює або наказує заподіяти шкоди навколишньому середовищу, в разі визнання її винною повинна бути покарана». Однак, уже в 1995 р. після багатьох юридичних дискусій цю статтю було виключено, що в свою чергу унеможливило притягнення окремих суб'єктів до міжнародно-правової відповідальності саме за статтею екоциду [3, с. 323]. Хоча ця норма так і не отримала свого закріплення, це не означає, що питання екоциду не висвітлено в міжнародних документах або в діяльності міжнародних організацій.

Наприклад, Додатковим Протоколом I до Женевських Конвенцій у ч. 3 ст. 35 передбачається заборона щодо застосування методів чи засобів ведення воєнних дій, які мають на меті заподіяти або, як можна очікувати, завдають широкої, довготривалої та серйозної шкоди природному середовищу [4]. Знову таки прямо термін «екоцид» у цих нормах не вживається, але виходячи із загального тлумачення сутності цього правопорушення стає зрозумілим, що саме про такий серйозний характер шкоди природному середовищу йде мова.

Звісно представники доктрини намагаються надати власні унікальні визначення терміну «екоцид», які у своїй більшості є змістовно подібними та відповідають загальному уявленню про сутність даного кримінального правопорушення. Так, наприклад, Т. Садова вважає, що екоцид – це протиправні і навмисні дії суб'єкта міжнародного права щодо руйнування довкілля або його компонентів, які мають широку і довготривалу наслідки та пов'язані із серйозним порушенням зобов'язань перед міжнародною спільнотою і заподіянням шкоди життєвим інтересам нинішнього і майбутніх поколінь людей [5, с. 149]. Науковиця при цьому розглядає суб'єктом кримінального правопорушення суб'єкта міжнародного права, хоча сама ця категорія залишається досить спірною в аспекті віднесення до них, до прикладу, фізичних осіб.

Пропонуємо говорити, що під екоцидом варто розуміти умисне протиправне діяння, спрямоване на знищення природних ресурсів та комплексів, руйнування екосистем, забруднення навколишнього природного середовища, що має довготривалу та несприятливу для природи та людини наслідки.

22 червня 2021 р. було оголошено про нове юридичне визначення терміну «екоцид» після того, як група незалежних експертів (далі – ГНЕ) на замовлення Фонду «Стоп екоцид» розробила його визначення з метою встановлення нового міжнародного кримінального злочину відповідно до Римського статуту Міжнародного кримінального суду (РС МКС). На їхню думку, подібний вид міжнародного злочину міг би підпадати під юрисдикцію МКС. Автори ГНЕ визначають екоцид як вчинення «незаконних чи умисних дій, із усвідомленням значної ймовірності того, що ці дії спричинять серйозну або масштабну чи довгострокову шкоду навколишньому середовищу» [6, с. 84]. Варто погодитись із вдалістю наданого визначення, а також необхідності того, щоб екоцид міг підпадати під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду.

У сфері відповідальності за екоцид в міжнародному праві прийнято також виокремлювати воєнний екоцид як особливий вид екоциду, що характеризується часом та обстановкою вчинення правопорушення, а саме в умовах війни. Видається, що такий вид є більш суспільно небезпечним, адже настання негативних наслідків екологічного характеру буде поєднуватися із ціллю ослабити ворога під час воєнних дій, що й намагається на сьогодні зробити РФ, та складнощами в подоланні наслідків екоциду.

Воєнний екоцид – є найтяжчою формою цього явища, оскільки він має виключного військового та політичну ціль, коли амбіції «верхівок» стають вище за живу природу, життя тварин та людей. Історії відомий не один приклад воєнного екоциду: 1) під час Першої Світової війни німецькі війська застосували хімічну зброю масового ураження (іприт та хлор) проти французів та англійців у 1915 році у Бельгії; 2) під час Другої Світової війни німецькі окупанти тонами вивозили з України родючий чорнозем; 3) під час війни у Перській затоці війська Ірану навмисне підірвали нафтові родовища, нафтобази та танкери; 4) бомбардування Хіросіми та Нагасакі 1945 року; 5) у 2004 році США при бомбардуванні міста Фалуджа (Ірак) використали фосфорні боеприпаси; 6) під час збройного конфлікту між Україною та Російською Федерацією, що розпочалася 2014 року, російські терористи навмисне обстрілювали Авдіївський коксохімічний завод, внаслідок руйнування якого була величезна загроза викидів небезпечних сполук в атмосферу [7, с. 161]. Звісно, з початком повномасштабної війни кількість подібних діянь постійно збільшується.

Розглянувши міжнародний аспект правового регулювання екоциду, варто перейти до аналізу складу кримінального правопорушення у вітчизняному законодавстві.

Відповідно до статті 441 Кримінального кодексу України (далі – ККУ), масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а також вчинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу, – караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років [8]. Вказана дефініція має свої особливості, що стосуються як об'єкту та форм об'єктивної сторони, так і змісту окремих понять. Зважаючи на це існує необхідність в більш детальному дослідженні складу цього злочину.

Для початку, варто визначитися із об'єктом кримінального правопорушення, тобто з тим суспільним благом, на яке посягає відповідний злочин. Як відомо, існує загальний, родовий та безпосередній об'єкти. При цьому загальний об'єкт є аналогічним для всіх кримінальних правопорушень та визначається за допомогою ст. 1 КК України. Родовим об'єктом екоциду є мир, безпека людства та міжнародний правопорядок, оскільки ст. 441 КК України розміщена в розділі XX Особливої частини Кримінального кодексу. Поряд з цим, існують погляди, згідно з якими, родовим об'єктом екоциду має бути довкілля, а тому це кримінальне правопорушення доцільно перенести до розділу VIII Особливої частини КК, який має назву «Кримінальні правопорушення проти довкілля». З таким підходом ми не погоджуємось, адже екоцид має своїм безпосереднім об'єктом екологічну безпеку людства, а не лише довкілля. Таким чином, суспільна небезпечність кримінального правопорушення, що передбачене в ст. 441 КК України полягає не просто в шкоді довкіллю, вона полягає у шкоді безпеці всього людства, що детерміновано негативним впливом на рослинний або тваринний світ, атмосферу, водні ресурси та інші елементи навколишнього природного середовища.

Об'єктивна сторона досліджуваного злочину полягає в масовому знищенні рослинного або тваринного світу, отруєнні атмосфери або водних ресурсів, а також вчиненні інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу. Тож, законодавець сформулював 3 форми діяння, кожне з яких може утворювати склад екоциду. Масове знищення рослинного або тваринного світу полягає в знищенні (миттєвому чи тривалому) великої кількості рослин та/або тварин або ж їх усіх на певній території. Отруєння атмосфери або водних ресурсів – це здійснення викидів отруйних чи інших шкідливих речовин, концентрація яких в атмосфері чи у водному ресурсі (океані, морі, річці, озері тощо) створює загрозу безпеці людства. Остання форма діяння – інші дії, що можуть спричинити екологічну катастрофу. Сформулювавши її таким чином, законодавець вказує на невичерпний характер діянь, якими може бути заподіяна шкода екологічній безпеці людства. Вказані дії являють собою інші шкідливі дії як щодо вже згаданих об'єктів (рослинний світ, тваринний світ, атмосферу, водні ресурси), так і щодо інших елементів навколишнього природного середовища (приміром, землі та надра) або ж на довкілля загалом.

Важливо зазначити, що вищезазначені дії повинні володіти такою властивістю, як здатність спричинити екологічну катастрофу. У зв'язку з цим виникає проблема визначення змісту екологічної катастрофи. Стосовно екологічної катастрофи, в науці вже пропонуються певні дефініції, які могли б лягти в основу змін в законі про кримінальну відповідальність. Наприклад, О.М. Шуміло, визначає, що під екологічною катастрофою слід розуміти відповідну ситуацію, коли настають чи можуть настати незворотні зміни довкілля, які викликали повну втрату природних об'єктів або їх частин, і створення в результаті цих змін неможливих умов проживання для людей і погіршення їх здоров'я [9, с. 110]. В той же час, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін., досить слушно зазначають, що екологічна катастрофа – це особливо тяжкі наслідки, які повинні визначатися в кожному конкретному випадку з урахуванням певних критеріїв: 1) велика площа території, на якій відбулися несприятливі зміни в навколишньому середовищі; 2) суттєве обмеження або виключення життєдіяльності людини або життя рослин чи тварин на певній території; 3) тривалість несприятливих змін у навколишньому середовищі або їх невідворотність; 4) істотні негативні зміни в екологічній системі, наприклад, зникнення окремих видів тварин або рослин, зміна кругообігу речовин або інших біологічних процесів, які мають значення для екосистеми в цілому [10, с. 994].

Оскільки КК України, як й інші нормативно-правові акти України, не містить дефініції поняття «екологічна катастрофа», що на нашу думку є недоліком, це потребує виправлення шляхом доповнення ст. 441 КК України приміткою такого змісту: «Під екологічною катастрофою у цій статті варто розуміти такі істотні негативні зміни у стані навколишнього природного середовища, які характеризуються значними площами охоплених територій, тривалістю та унеможливлують або значно обмежують життєдіяльність людини та/або існування рослинного та тваринного світу». Звісно, ми не наполягаємо, на єдиноправильності цієї дефініції, однак, видається, що вона відображає сутність екологічної катастрофи та може послугувати основою для подальших наукових розвідок у цій сфері.

Із суб'єктивної сторони вчинення екоциду може бути лише умисним, а тому вчинення з необережності діянь, про які йде мова в диспозиції ст. 441 КК України не може утворити склад відповідного злочину.

Що стосується суб'єкта кримінального правопорушення, то думки вчених-правників з цього приводу дещо розходяться. Одні, приміром М.І. Хавронюк, М.П. Куцевич, вважають, що суб'єкт цього злочину загальний, натомість інші, зокрема В.М. Кудрявцева, вважають, що це кримінальне правопорушення може бути вчинене спеціальним суб'єктом. На нашу думку, суб'єкт цього кримінального правопорушення є загальним – фізична осудна особа, яка досягла 16 років. Однак, це не виключає можливість вчинення екоциду й спеціальними суб'єктами, такими як військовослужбовці, керівники певних установ, підприємств та організацій, обслуговуючий персонал атомних електростанцій тощо.

Окремої уваги заслуговують питання притягнення злочинців-військовослужбовців Російської Федерації до кримінальної відповідальності за вчинення актів екоциду на території України за допомогою міжнародно-правових засобів, а саме за допомогою Міжнародного кримінального суду. Відповідно до ч. 1 ст. 5 Римського Статуту Міжнародного кримінального суду, Суд має юрисдикцію стосовно таких злочинів: а) злочин геноциду; б) злочини проти людяності; в) воєнні злочини; г) злочин агресії [11]. При цьому, серед

діянь, які утворюють склад зазначених злочинів, відсутній екоцид, що є закономірним, з огляду на самостійність відповідного злочину. Вказане унеможливило притягнення військовослужбовців Російської Федерації які порушуючи норми міжнародного права, вдаються до екоциду, до кримінальної відповідальності Міжнародним кримінальним судом.

Варто дещо оцінити фактичні дані стосовно актів екоциду та обсягів шкоди навколишньому природному середовищу у результаті повномасштабного військового вторгнення Російської Федерації на територію України. Від початку повномасштабної війни російські окупанти завдали збитків екології по всій Україні щонайменше на 202 мільярди гривень. Про це повідомив міністр захисту довкілля та природних ресурсів Руслан Стрілець під час спільного брифінгу з комісаром Європейського Союзу з питань навколишнього середовища, океанів і рибальства Віргініусом Сінкявічюсом 23 червня. За даними міністра, в Україні за чотири місяці війни зафіксовано понад 250 випадків екоциду [12]. На сьогодні нових даних щодо цієї статистики немає, але з кожним днем кількість злочинів екоциду лише збільшується, адже продовжуються ракетні обстріли та активні бойові дії.

Одним із актів екоциду, вчинених Російською Федерацією, було спричинено масову загибель дельфінів. Так, прокурори Спеціалізованої екологічної прокуратури Одеської обласної прокуратури розпочали кримінальне провадження за фактом масового знищення дельфінів внаслідок збройної агресії РФ проти України. Відомості в ЄРДР внесено за ст. 441 КК України – екоцид. Ймовірно причиною їх масової загибелі є використання суднами країни-агресора гідролокаторів (сонарів) на підводних та надводних човнах, що створюють потужні звуки, які негативно впливають на здоров'я тварин [13].

Відповідних повідомлень прес-служб правоохоронних органів про початок досудового розслідування за фактами екоциду існує значна кількість, водночас, особливий зрушень поки не спостерігається, адже важко говорити про ефективність такого розслідування в умовах поки збройний конфлікт міжнародного характеру (неоголошена війна) не завершиться. Також не до кінця зрозумілими є масштаби несприятливих наслідків для навколишнього природного середовища, адже залишається невідомою інформація щодо тимчасово окупованих територій та випадків вчинення екоциду на них, такі дані будуть уточнені після їх деокупації.

Зважаючи на вищезазначені факти вчинення екоцидів військовослужбовцями Російської Федерації на території України, існує нагальна потреба у внесенні змін до Римського статуту Міжнародного кримінального суду в аспекті включення до його юрисдикції злочинів екоциду. Для цього необхідно доповнити ч. 1 ст. 5 Римського статуту пунктом є «злочини екоциду» та вподальшому визначити зміст відповідних злочинів. Механізм внесення поправок до цього міжнародного договору визначений у ст. 121 Римського статуту. Він включає: пропозицію поправки державою-учасницею Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй; голосування Асамблеї держав-учасниць стосовно розгляду пропозиції; прийняття поправки на засіданні Асамблеї держав-учасниць або Конференції з перегляду; набрання чинності поправкою. Таким чином, пропозицію поправок до Римського статуту може бути внести лише держава-учасниця Статуту, а, як відомо, Україна ще не ратифікувала відповідний міжнародний договір, що ускладнює процес внесення до нього змін та притягнення російських військовослужбовців до відповідальності за злочини екоциду на території України під час збройного конфлікту. Вказане ще більш актуалізує проблему ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду Україною, що також є необхідним етапом євроінтеграції.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Отже, екоцид є кримінальним правопорушенням не лише проти довкілля, він є злочином проти екологічної безпеки людства, що й обумовлює його розміщення в розділі XX Особливої частини КК України. Злочин, що передбачений в ст. 441 КК має особливий склад, що полягає в наявності різних форм об'єктивної сторони та у складнощях визначення «екологічної катастрофи». Для того, щоб подолати вказану проблему, в праці було запропоновано доповнити ст. 441 КК приміткою, в якій навести дефініцію екологічної катастрофи. Поряд з цим, існує необхідність у створенні механізмів притягнення військовослужбовців РФ до кримінальної відповідальності за злочини екоциду на території України за допомогою Міжнародного кримінального суду. Вказане може бути реалізоване шляхом внесення до нього поправок, однак цьому має передувати ратифікація Україною Римського статуту Міжнародного кримінального суду. Подальші розвідки у цьому напрямі є необхідними та перспективними, оскільки проблема притягнення військовослужбовців Російської Федерації до кримінальної відповідальності за злочини екоциду ще не вирішена, а тому доцільно підготувати доктринальну базу для внесення змін в національне законодавство та в джерела міжнародного права.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Уколова В. О., Уколова Є. О. Проблема екоциду як екологічного злочину: український та міжнародний досвід. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 10. С. 353–356.
3. Глушко А. Д., Заєка А. Б., Сиротенко Я. В. Екоцид як злочин проти навколишнього природного середовища. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 322–326.

4. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I): Міжнародний документ від 08.06.1977. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text (дата звернення: 11.10.2022).

5. Садова Т. Щодо поняття злочину екоциду у міжнародному кримінальному праві. *Актуальні шляхи вдосконалення українського законодавства* : збірник тез наукових доповідей і повідомлень 14-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції вчених, практикуючих юристів, аспірантів та студентів. Харків, 2021. С. 146–149.

6. Рибачек В. К. Міжнародно-правова регламентація злочину екоциду. *Часопис цивілістики*. 2022. № 45. С. 82–87.

7. Задніпрянець А. А. Екоцид у структурі глобальних екологічних проблем: виклики ідентифікації форм прояву та наслідків. *Бізнес-аналітика в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю* : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, 17 березня 2020 року. Київ : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2020. С. 160–163.

8. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.

9. Шуміло О. М. Перспективи встановлення юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо екоциду. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2021. № 5. С. 106–112.

10. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., допов. Х.: Право, 2013. Т. 2: Особлива частина / Ю. В. Ба у лін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. 2013. 1040 с.

11. Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду: міжнародний документ від 17.07.1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення: 11.10.2022).

12. Кречетова Д. У Міндовкілля назвали суму збитків, завданих екології у час війни. *Українська правда*. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/06/23/249243/> (дата звернення: 11.10.2022).

13. У Чорному морі сталася масова загибель дельфінів через збройну агресію РФ. «ОстроВ». URL: <https://www.ostro.org.ua/general/society/news/646425/> (дата звернення: 11.10.2022).